

Những thế hệ đi cùng đất nước

Năm 1972, cách đây đúng 40 năm về trước, là năm của những chiến dịch lớn trong cuộc chiến tranh chống Mỹ: chiến dịch Quảng Trị và chiến dịch Điện Biên Phủ trên không, góp phần dẫn đến hiệp định Paris mùa Xuân 1973 và chiến dịch Hồ Chí Minh mùa Xuân 1975.

40 năm trước ấy tôi tròn 20 tuổi. Những người lính tuổi 20 chúng tôi đi vào chiến trường như một lẽ tự nhiên, lặng lẽ chia tay mẹ, chia tay người thân với “nước mắt chỉ để dành cho ngày gặp mặt” [1]. Máu lửa ở phía trước nhưng không mấy ai chùn lòng. Rất nhiều người đã nằm lại với những mảnh đất lành quê hương, mãi mãi tuổi hai mươi. Rất nhiều người trở về sau chiến tranh mang nặng thương tật suốt cuộc mưu sinh. Nhiều người trở lại trường xưa sách đèn đang dở. Những binh nhất binh nhì tuổi 20 ngày ấy nay đều đã quanh tuổi 60, tóc đã điểm bạc, băng khuâng khi “chớp mắt tuổi thơ đã thành dĩ vãng” [2].

Thế hệ là một lớp người sinh ra và sống cùng một quãng thời gian. Suốt lịch sử dân tộc với những cuộc đấu tranh dựng nước và giữ nước không ngừng nghỉ, các thế hệ người Việt đã luôn gắn đời mình với vận nước.

Cùng những người Việt suốt ngàn năm đi đánh giặc phương Bắc là những người đi mở đất về phương Nam. Mang một “trời Nam thương nhớ đất Thăng Long” khôn nguôi “từ buổi mang gươm đi mở cõi” [3], họ hiểu sự hy sinh cần thiết của những thế hệ đi trước, “... tổ tiên ta ngày xưa từ miền Trung tràn vào đây đều chịu số phận là cây mắm cả... Họ đã ngã rạp trong chốn ma thiêng nước độc này để lót đường cho con cháu họ đi tới... Ông với tía, má con là cây mắm, chân giam trong bùn. Đời con là trầm, chân vẫn còn lấm bùn chút ít, nhưng đất đã gần thuần rồi. Con cháu của con sẽ là xoài, mít, dừa, cau. Đời cây mắm tuy vô ích nhưng không uống đâu con” [4].

Nếu lấy mùa Xuân năm 2012 này làm mốc để nhìn lại từng chặng 20 năm các thế hệ người Việt trong 100 năm vừa qua, có thể thấy đất nước cần gì ở họ lúc tuổi 20 và họ đã gắn đời mình với đất nước ra sao.

Thế hệ tuổi 100 bây giờ sinh ra vào những năm chàng trai 20 tuổi Nguyễn Tất Thành lên tàu đi tìm đường cứu nước. Họ đã lớn lên với những trần trở về xứ sở đói nghèo và ngoại bang đô hộ, đã băng khuâng đứng trước những ngã rẽ cuộc đời. Có những người trong họ khi 20 tuổi đã lập ra những chi bộ cộng sản, dẫn dắt đồng bào lật đổ chế độ phong kiến và đánh Pháp đuổi Nhật để dành độc lập. Đây là *thế hệ làm nên cách mạng Tháng Tám*, lập ra nước Việt Nam dân chủ cộng hòa. Thế hệ này đã chứng kiến và có mặt trong bao gian truân của đất nước, đã dang dẳng mang 30 năm chiến tranh đi gần nửa cuộc đời. Các thế hệ kể từ đây cũng rẽ xa hơn về hai ngã, với chính quyền người Pháp lập ra hoặc với nhà nước non trẻ của chính phủ Hồ Chí Minh, bắt đầu những thập kỷ nhiều xung đột hơn giữa người Việt.

Thế hệ tuổi 80 bây giờ sinh ra khi Việt Nam chưa có tên trên bản đồ thế giới, và họ có tuổi 20 khi đất nước bắt đầu cuộc chia cắt đẫm máu 20 năm. Những người lính quanh ngọn lửa bùng giữa núi đồi Việt Bắc, trên sóng trào nước xoáy Cửu Long hay giữa bạt ngàn rừng già Tây Nguyên, phần lớn là những chàng trai cô gái tuổi 20. Họ là *thế hệ của kháng chiến chống Pháp*, dù không chỉ 9 năm đánh Pháp mà họ còn bước tiếp vào cuộc chiến tranh chống Mỹ ròng rã 20 năm. Như xưa đứng lên “bắn Pháp chảy máu”, khi Mỹ ồ ạt đổ quân vào miền Nam và đánh phá đưa miền Bắc về thời kỳ đồ đá, họ lại quật khởi đứng lên tìm “đường chúng ta đi” [5]. Và họ đã đi suốt chặng đường vất vả, gian lao ấy tới ngày đất nước thống nhất, khi đã quá nửa đời người.

Thế hệ tuổi 60 bây giờ sinh ra và lớn lên trong kháng chiến chống Pháp với “rau và cải trồng trên đồng tro tàn” [6], với mũ rơm đến trường hay hàng rào ấp chiến lược vây quanh suốt tuổi thơ. Họ có tuổi 20 khi khói lửa lan tràn khắp quê hương và cuộc chiến tranh cuốn họ vào như điều không thể khác, dù ở miền Nam hay trên đất Bắc. Họ là *thế hệ của chiến tranh chống Mỹ*, một thế hệ có nửa chiến tranh có nửa hòa bình, có người bên này có người bên kia, có người ra trận có người đèn sách cho ngày xây dựng đất nước.

Thế hệ tuổi 40 bây giờ sinh ra vào những năm quanh 1972, có người khóc tiếng chào đời bên dòng Thạch Hãn trong 81 ngày đêm của cuộc chiến thành cổ Quảng Trị hoặc dưới trời Hà Nội cháy khi Mỹ B52 Thủ đô, rồi lớn lên ngay sau khi đất nước liền một dải với bao gian nan thời hậu chiến. Họ là niềm hy vọng, là chất chiu của từng gia đình từng dòng họ khi những mất mát dần nguôi ngoai và một thuở yên lành như đã bắt đầu sau dằng dặc 30 năm những cuộc kháng chiến. Họ cũng tuổi 20 khi hệ thống các nước Đông Âu tan rã, ngỡ ngàng những điều nhìn thấy nghe thấy. Những tài năng của thế hệ tuổi 40 được nuôi dưỡng trong hòa bình như Ngô Bảo Châu đang góp phần làm nên thế hệ của họ – *thế hệ trụ cột của đất nước hôm nay*.

Thế hệ đang tuổi 20 sinh ra quanh năm 1990, lớn lên trong thời đất nước đổi mới, là những chàng trai cô gái thông minh, xinh đẹp, tự tin. Đất nước đã nhiều thay đổi trong 35 năm qua, nhưng để thoát khỏi cái “bẫy thu nhập trung bình” và vươn lên bằng người, vẫn là câu hỏi đầy thách thức. Chúng ta sẽ xây dựng đất nước trong những năm tới bằng cách nào? Và ai khác nữa sẽ đem đất nước đến tương lai ngoài những người đang tuổi 20? Họ là *thế hệ sẽ xây dựng đất nước trong bốn thập niên tới*.

Thế hệ tuổi 20 sẽ được hưởng hay gánh chịu mọi thành bại của các thế hệ đi trước. Người đi trước có thể để lại cho tuổi trẻ sự mạnh mẽ và từng trải, truyền thống gia đình và dòng họ, ước mong gửi gắm cho đời con cháu, là chỗ dựa tin cậy cho tuổi trẻ về lẽ sống và tư cách... và hơn cả là con đường đi đúng để thế hệ sau tiếp bước. Người đi trước cũng có thể để lại cho tuổi 20 một đất nước tài nguyên cạn kiệt, những cánh rừng kẻ lạ đã thuê dài hạn, những cánh đồng bạc đất...

Tuổi 20 chỉ nghĩ về bản thân mình và thờ ơ với vận nước hoặc sẵn sàng gìn giữ biển đảo quê hương, hăng hái đến nơi khó khăn làm việc nghĩa, miệt mài học tập và sáng tạo... phấn đấu cho mình và cho đất nước?

Chợt thầm những mong ước khi mùa Xuân tới. Mong xung đột giữa các thế hệ người Việt sẽ không còn để cùng xây dựng quê hương. Mong các thế hệ đi trước luôn xứng đáng với thế hệ trẻ và tuổi trẻ sống một cuộc sống có ý nghĩa với đất nước, sẽ làm nên đất nước. Mong những em bé sinh ra năm 2012 khi 20 tuổi sẽ là công dân của một nước Việt mạnh giàu...

Trích dẫn: [1] “Chúng con chiến đấu”, Nam Hà, 1966; [2] “Yêu”, Nguyễn Duy, 1989; [3] “Nhớ Bắc”, Huỳnh Văn Nghệ, 1940; [4] “Rừng mắt”, Bình Nguyên Lộc; [5] “Đất nước đứng lên”, 1956 và “Đường chúng ta đi”, Nguyễn Ngọc, 1965; [6] “Em lớn lên”, Phan Vân-Xuân Vũ, 1950.

Phân đội A74 của trinh sát sư đoàn 325 trước khi làm nhiệm vụ địch hậu (1.1974) và gặp lại sau 37 năm (10.2011).